

SVETI NIKOLA BISKUP

Sveti Nikola (grč. Agios Nikolaos, pobjeda naroda) rođen je u gradu Patari u Maloj Aziji, u pokrajini Liciji u 3. stoljeću između 255. i 270. godine. Imao je bogate roditelje koji dulje vrijeme nisu mogli imati djece, pa su od Boga izmolili malog Nikolu koji je ime dobio po stricu biskupu u Miri. Na žalost njegovi roditelji ubrzo umiru i Nikola ostaje sam.

Pod skrbništvom strica školuje se za svećenika u Aleksandriji. Uskoro mu umire stric, biskup Mire i svi misle da će ga Nikola naslijediti. No, on skroman i u strahu od te časti bježi u Palestinu gdje živi samačkim životom.

Vraća se za nekoliko godina upravo kad umire biskup, nasljednik njegova strica. Ovaj put nije mogao pobjeći te postaje biskup. Od tada noći provodi moleći, a dane pomažući nevoljnima i šireći vjeru. Bogatstvo koje je naslijedio od obitelji razdijelio je siromasima.

Prema narodnom vjerovanju, činio je i čudesa. Poput Isusa smiruje uzburkano more, jednom prilikom dok se brodom vraćao iz Aleksandrije i zato je zaštitnik pomoraca.

U svom životu uvijek se borio protiv nepravde i za ljubav prema bližnjemu u kojem je prepoznavao Boga.

Tako se jednom prilikom zauzeo i za tri nevino osuđena građanina. Oteo je krvniku mač i tražio od suca da obznani razloge osude. Sudac se bacio drščući na koljena, priznao svoju krivnju i molio ga da slučaj ne dođe do cara. Nikola se slično zauzima i za tri glavna careva čovjeka. On je pravedan čovjek. Ne može gledati da se ljude nevino osuđuje.

Iscrpljen pokorom i poslovima umire 6. prosinca 327. godine te je pokopan u Miri, gdje se i danas nalazi sarkofag u koji je nekoć bilo položeno njegovo tijelo. Zbog turskih osvajanja tijelo mu je preneseno u talijanski grad Bari gdje se i danas nalaze njegove relikvije. Nakon što su mu krajem 11. stoljeća Talijani u Bariju sagradili crkvu, počelo se širiti njegovo štovanje.

Legenda o tri vrećice zlata

U blizini roditeljske kuće sv. Nikole, živio je čovjek, nekad bogat, ali izgubio je carsku službu i sav imetak. Imao je tri kćeri, koje bi se mogle udati, ali im nije mogao dati miraz. I nesretni otac odlučio je trgovati ljepotom i mladošću svojih kćeri, da tako zaradi. One su se pomolile Bogu, da ih izbavi od toga zla i spasi njihovu čast i poštenje.

Sv. Nikola nekako je doznao za tu odluku nesavjesnog oca pa uzme vrećicu, napuni je zlatnicima, umota u platno i, prišuljavši se noću potajno do kuće, ubaci zamotuljak kroz prozor. Otac onih djevojaka začudio se, kad je ujutro našao onoliki novac. Vidjevši kako je svota dostatna da časno uda jednu kćer, opremio je i miraz joj dao. To se dogodi i po drugi put; nađe, jednog jutra i drugu vrećicu sa zlatnicima. Spremi on i srednju kćer. Dalje priča ima dva kraja:

* A kad je i to bilo gotovo, sve mu je nešto govorilo, da će onaj dobrotvor i po treći put doći pa ga je u zasjedi čekao nekoliko noći. I doista, baš kad sv. Nikola ubaci svoj dar i za najmlađu kćer, skoči otac, stigne neznanca i prepozna u njemu Nikolu. Unatoč zaklinjanju neka šuti, sretni otac je razglasio po cijelom mjestu radosnu vijest.

* Drugi kraj priče ide ovako: Nikola je vidio da ga otac djevojaka čeka, pa se popeo na krov i zlatnike ubacio kroz dimnjak. Kako su se na otvorenom ognjištu sušile čarape, zlatnici su pali u njih, i odatle dolazi stavljanje poklona u čarape ili čizmice.

Na osnovu ove legende raširila se tradicija darivanja po cijeloj Europi i Sjevernoj Americi, ali s različitim tumačenjima i nazivima. U Engleskoj je Saint Nicholas, u Njemačkoj Sinterklaas, u Poljskoj Mikula.

Upravo zbog ove legende noć uoči svetog Nikole pod jastuk su se u nekim primorskim krajevima stavljale tri jabuke i Nikola se na slikama simbolično prikazuje s tri vreće zlatnika (ponekad tri kugle ili jabuke).

Legenda o oživljavanju tri dječaka

Jedna druga legenda govori kako je za vrijeme strašne gladi na jednom otoku zli mesar namamio troje djece u kuću, ubio ih i njihove dijelove stavio u bačvu planirajući ih prodati kao meso. Nikola je upravo bio u posjetu tom području kako bi skrbio za siromašne i gladne i ne samo da je vidio što je mesar napravio nego je djecu uspio oživjeti svojim molitvama. Druga verzija te priče nastala u 11.-om stoljeću govori kako su žrtve bili tri svećenika koji su htjeli prenoćiti. Žena je savjetovala mesara da ih spremi i da od njihovog mesa naprave mesne pite. Nikola je shvatio što se dogodilo i oživio svećenike.

Darivanja

Neki izvori govore da su na slavu svetom Nikoli mornari i bivši mornari u pomorskim krajevima Zapadne Europe (a to su bili skoro svi muškarci) u srednjem vijeku u večer 06. prosinca odlazili u lučke gradove i sudjelovali na misama slaveći svog zaštitnika. Na povratku su na štandovima kupovali male darove (pravi darovi su se kupovali za Božić, ali ovi se nisu mogli nabaviti za običnih dana) za svoje žene i djecu i darivali ih. Zbog toga i legende o oživljavanju tri dječaka Nikola se smatra zaštitnikom djece, a poslije i studenata.

Također neki izvori navode kako su srednjovjekovne opatice koristile večer 06. prosinca kako bi stavljale korpe s hranom i odjećom ispred vrata onih kojima je potrebno.

Zanimljivosti

Iako je Martin Luter (osnivač protestantizma) htio marginalizirati običaj darivanja za blagdan sv. Nikole, jer je bio vezan uz katolike i Papu, i uveo darivanje za Badnjak, i kod protestanata je ostao običaj darivanja za svetog Nikolu (pogotovo u Nizozemskoj), a katolici su prihvatili darivanje za Badnjak.

U Rusiji je uz Mariju sv. Nikola najštovaniji svetac!

Demra je Nikolin rodni grad izgrađen pored ruševina Mire. Kako je sveti Nikola jako popularan u Rusiji, taj grad privlači puno ruskih turista. Ruska vlada je 2000. godine donirala velebni brončani kip svetog Nikole gradu i kip je postavljen na središnje mjesto trga koji se nalazi ispred srednjovjekovne crkve svetog Nikole. Kako je Djed Božićnjak puno unosniji i prepoznatljiviji turistima gradonačelnik Demre uklonio je Nikolin kip 2005. i postavio plastičnog Djeda Božićnjaka. Protesti ruske vlade tek su osigurali postavljanje kipa svetog Nikole pored crkve.

Lik svetog Nikole prilikom darivanja nerijetko prati i Krampus – kreatura okovana u lance, koji nosi šibu i kojim se plaše djeca da ako budu loša neće dobiti darove od svetog Nikole nego će im Krampus dati šibu (u prijašnja vremena djeci se govorilo da će ih Krampus pojesti ili ih stavi u vreću i odnijeti u šumu).

Štovanje svetog Nikole

Zaštitnik je djece, pomoraca, putnika, djevojaka, siromaha, studenata, farmaceuta, pekara, ribara, krivo optuženih, zatvorenika, lopova pokajnika, prostitutki, trgovaca, zalagaoničara (često na zalagaonicama možete vidjeti simbol sa tri zlatne kugle ili vreće zlata), zaručnika, strijelaca (s lukom).

Zaštitnik je i otoka Sicilije, pariškog sveučilišta i grada Varaždina, Komiže, Kraljevice, Jastrebarskog; Barija, Amsterdama, Liverpoola, New Yorka i mnogih drugih gradova širom svijeta.

Sveti Nikola - Djed Božićnjak - Djed Mraz - Coca Cola

Europa je kroz povijest poznavala i druge nositelje poklona osim Sv. Nikole. Često je poklone donosio mali Isus, Christkind, Kristkindl, čije se rođenje također slavilo u prosincu. Njegov pomagač je u Njemačkoj Weihnachtsmann, kojeg prati njegova suprotnost Knecht Ruprecht, Pelzebock ili Krampus. Ti likovi, međutim, nikada nisu ljudi. Onoga koji donosi poklone prikazuje se kao gnoma, trola, patuljka i vilenjaka, a obučen je raznovrsno uključujući i vučju kožu i medvjede krzno. U Francuskoj darove nosi Père Noël; u Engleskoj je to Father Christmas koji se prikazuje s božikovinom, bršljanom i imelom; Talijani imaju La Befanu, dobru vješticu, Šveđani Jultomten-a, Nizozemci Sinterklaas-a a Finci Joulupukki-a, lik koji je najbliži Coca-Colinom znaku i zbog čega ga često zovu "pravi Djed Mraz".

Početak tridesetih godina 20. stoljeća Coca-Cola je smišljala način kako povećati prodaju svog pića za vrijeme zime. Poznati prikaz Santa Clausa kakvog ga svi poznajemo, u crvenom odijelu s bijelim krznom, velikim trbuhom i crvenom nosom, stvoren je i prvi puta prikazan 1931. godine. Autor mu je ilustrator Haddon Sundblom, a naručitelj je bila tvrtka Coca Cola, zbog čega je St. Claus obučen u zaštitne boje njihova logotipa - malo bijele i mnogo crvene (to je Haddonu bio drugi pokušaj, godinu dana ranije naslikao je nehumanoidnog lika koji nije polučiospjeh). Sundblomov uspjeh učinio je da nastane legenda kako je Coca-Cola izmislila Santu kako bi promovirala svoj proizvod u bojama kompanije, no ta legenda nije istinita. Premda su još u prošlom stoljeću postojale različite varijante, Santa s vrećom punom darova, crvenim odijelom i bijelom bradom nastao je tri godine prije, barem tako tvrdi New York Times iz 1927. Coca-Cola je sigurno lansirala Santu i učinila ga najpoznatijim čovjekom u Americi, no nije ga izmislila.

U komercijalnom smislu, drugi svjetski rat je veoma pogodovao Coca Coli. "Gdje god je američki vojnik tu je i jeftina boca Coca Cole" bilo je geslo koje je proširilo to piće praktično cijelim svijetom, a s njim i crveni reklamni lik nazvan Santa Nicolas. Nakon rata, u komunističkom Sovjetskom savezu su prepoznali zgodnu priliku za zatiranje religioznog lika Svetog Nikole; zamijenjen je nazivom Otac (ili Djed) Mraz. Coca Colina reklamni lik je imao jednu veliku prednost: bio je crven!

Tako dolazimo i do naših dana. Potrošačko društvo ima kratko pamćenje; političko je mnogo duže, zbog kojeg se smatra kako je crveni Djed Mraz ruski izum a ne proizvodni logotip. Tako je smišljen naziv na pola puta prema religijskom porijeklu običaja - Božićnjak bi trebao biti moralno prihvatljiviji. Ipak, on samo govori o tome kako nam je kolektivna svijest raspoložena za političko obračunavanje nego za poštivanje običaja - jer oduvijek je poklone početkom mjeseca donosio Sveti Nikola, a krajem mjeseca Mali Isus.

